

שנינו שקדשים שמתו יש להם מעילה מדרבנן?

ומתריצין: ממשנה זו לא תקשה לעולא, כי עדיין לא שמענו ממנה בכל קדשי קדשים שמתו שיש בהן מעילה מדרבנן, כי,

סלקא דעתך

אמינא, היה עולה על הדעת לומר, כי דוקא בחטאת בעלת מום שמתה, הואיל ולא חזיא לכפרה, אף בחייה כבר לא היתה ראויה לכפרה, לא בדילין מינה, אנשים אינם בדילים ממנה, לפיכך, הוצרכו רבנן לגזור עליה דין מעילה, כדי שלא יבואו לזלזל בה,

אבל קדשים תמימים שמתו, ובחייהם היו ראויים להקרבה, היה עולה על הדעת לומר הואיל וחזיין לכפרה, שהיו ראויים לכפרה, ובדילין מנהון, ואף בלי גזירת רבנן בדילים אנשים מהם, אימא, יש לומר לא גזרו בהם רבנן מעילה, מפני שאין צורך לגזור בהם. לכן קמשמע לן, משמיענו עולא אמר רבי יוחנן, שבכל זאת, גזרו בהם רבנן מעילה.

[גירסא שניה]:

ומקשינן על עולא הסובר קדשים שמתו יש להם מעילה מדרבנן: "מתו" נמי תנינא?! וכי שנינו שגם קדשים שמתו "יש" להם

מעילה מדרבנן? והרי שנינו משנה אשר מדויק ממנה ש"אין" להם מעילה אפילו מדרבנן!?

דתנן, הנהנה מן החטאת כשהיא חיה, לא מעל עד שיפגום. וכשהיא מתה, כיון דנהנה כל שהוא, מעל, כמבואר לעיל.

ויש לדייק, מכך שהמשנה אמרה "חטאת", שרק בחטאת גזרו בה רבנן מעילה כשמתה, מפני שקדושתה חמורה, הואיל ובאה לכפרה, אבל בשאר קדשי קדשים, כגון עולה ואשם וזבחי שלמי ציבור⁽⁴⁹⁾, כיון שמתו, הנהנה מהן לא מעל אף מדרבנן.

וקשה על דברי עולא⁽⁵⁰⁾?

ומתריצין: אמר לך עולא: לא נדייק כן מהמשנה. והאמת היא שאף שאר קדשי קדשים שמתו גזרו בהם רבנן מעילה,

ומדוע אמרה המשנה: הנהנה מן ה"חטאת"?

משום דסלקא דעתך אמינא, היה עולה על הדעת לומר, שלא גזרו בה רבנן מעילה הואיל ולכפרה אתיא, בחייה עמדה להיקרב לכפרה על חטא בדילין מינה, אנשים בדילין ממנה בחייה עד שתיעשה כפרתה, ולכן כשמתה גם בדילין ממנה, ואין צורך לרבנן לגזור עליה מעילה,

באים לכפרה.

וראה בשו"ת מנחת אלעזר [חלק ב' סימן נט] שהקשה שהרי גם אשם נזיר ואשם מצורע באים לכפרה וקדושתם חמורה? ובספר תקנת עזרא מציע לגרוס "שלמים".

50. הקשה הקרן אורה על גירסא זו: וכי למה עלה על דעת המקשן לחלק בין חטאת לשאר

בהם אטו שאר קדשים. אבל פסולי משנתנו שנפסלו בעזרה מתערבים עם שאר קדשים – שיין לגזור בהן אטו שאר קדשים. [ופשוט שאין רצונו של השפת אמת לפרש כן גם בהמשך הסוגיא].

49. כן כתב בפירוש המיוחס לרש"י. ובודאי רצונו לומר באשם נזירות ואשם מצורע שאינם

קמשמע לך, משמיעתנו המשנה, שבכל זאת גזרו עליה מעילה. וכל שכן שאר קדשי קדשים, שאינם עומדים לכפרה, ואין אנשים בדילין מהן כל כך, כל שכן שגזרו בהן רבנן מעילה, כדברי עולא.

הגמרא מקשה על מה ששנינו שקרבן חטאת שמתה, מועלין בהם מדרבנן.

וחטאת שמתה מי אית בה, וכי יש בה דין מעילה אפילו מדרבנן?!

והתניא, שנינו בברייתא: **הטאות המתות** [חמש חטאות פסולות שדינן למות, דהיינו שאין דינן לרעות עד שיפול בהם מום ויפדו אותן, אלא סוגרים אותן ברפת ומונעים מהן

מזון עד שימותו, והלכה היא למשה מסיני. ואלו הן: ולד חטאת, תמורת חטאת, מתו בעליה, נתכפרו בעליה באחר, עברה שנתה] וכן **מעוֹת החולכות לים המלח** [הפריש מעות לחטאתו, ומת, ילכו המעות לאיבוד לים המלח, כי כשם שהחטאת מתה, כן דמיה ילכו לאיבוד].

לא נהנין מהן, אסור לכתחילה ליהנות מהן, **ולא מועלין**, בדיעבד, אם נהנה מהן, אינו חייב לשלם אפילו את הקרן, ולא גזרו רבנן דין מעילה על הנהנה מהן⁽⁵¹⁾.

וקשה על דברי עולא, הסובר שחטאת שמתה מועלין בה מדרבנן⁽⁵²⁾?

ו"לא מועלין", מדאורייתא, ואילו מדרבנן יש להן מעילה.

וכן מציין בגליון הש"ס. ועיין בתוס' יב ב ד"ה תורים ובגליון הש"ס.

וראה **בצאן קדשים** ביאורו, אבל בהגהות הב"ח לא משמע כן.

וראה בשיטה מקובצת המתרץ, אבל תירוצו אינו מתרץ את כל הראיות שמשם הוכיח הברכת הזבח.

ויתכן לומר, שרש"י לא כתב כן אלא בחטאות המתות, שהיה פשוט להגמרא שאין להן מעילה מן התורה, שבודאי אינם "מקדשי ה'" כיון שדינן להיסגר בכיפה, ואין שום צורך להתנא של הברייתא להשמיענו ש"לא מועלין" מן התורה, דפשיטא הוא. אלא מוכח שרצונו לומר: "לא מועלין" אף מדרבנן. וראה רש"י נזיר [כח ב]: "ולא מועלין", משום דלאו בני הקרבה נינהו.

52. כן פירש המיוחס לרש"י שקושית הגמרא היא על דברי עולא.

ולכאורה קשה, למה הקשו על עולא, הלא גם

קדשים? אף שבסיפא "וכשהיא מתה כיון דנהנה כל שהוא מעל", יש הוה **אמינא** לחלק, כמבואר, מכל מקום, ברישא "כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום" אין שום חילוק בין חטאת לשאר קדשים, ומה שנקט התנא ברישא "חטאת" הוא לאו דוקא, ואם כן, נאמר כמו כן בסיפא שלא דוקא חטאת?

ומתרץ: אדרבה! באמת קשה על הרישא למה נקט התנא "חטאת" כאשר הוא הדין לכל קדשי קדשים? ומוכרחים לומר, שכיון שבסיפא נקט דוקא חטאת, כמו שדייקה הגמרא, לכן נקט ברישא נמי חטאת, ונקט רישא אטו סיפא. ומתחזק הדיוק של הגמרא!

51. כן כתב בפירוש המיוחס לרש"י. וטענתו היא, שאם כבר אמרו "לא נהנין" ופירושו: מדרבנן ואינו אלא איסור בעלמא, איך שייך לומר "לא מועלין" מן התורה? וכי יש להעלות על הדעת שמועלין?!

ובברכת הזבח מקשה על פירושו, ומוכיח מכמה מקומות בש"ס שנאמר בהן "לא נהנין ולא מועלין", ופירושו "לא נהנין", מדרבנן

ומתצינן: יש לחלק בין חטאת שהיתה ראויה להקרבה, ומתה, לבין חמש חטאות שאף בחייהן לא היו ראויין להקרבה,

אמרי, אמרו בני הישיבה: **חמש חטאות המתות**, אפילו **בחייהן בדילין מנהון**, כיון דאינם עומדים להקרבה, וכל שכן לאחר מיתתן שמאוסות הן, ולא יבואו אנשים ליהנות מהן, לכן לא גזרו בהן רבנן דין מעילה,

לאפוקי הכא (53), בניגוד לחטאת כשרה **דמחיים לא בדילין מיניה**, כיון שהיתה

ראויה להקרבה, וחששו רבנן שיבואו ליהנות מהם כשמתה, לכן גזרו בה רבנן דין מעילה (54).

הגמרא חוזרת לבירור דין קדשי קדשים שנשחטו בדרום, שנחלקו בהן רבה ורב יוסף, כדיעבד אם עלו, האם ירדו.

איתביה רב יוסף לרבה, רב יוסף מביא כמה משניות במסכת זבחים להקשות על דברי רבה, **חדא מגו חדא**, משנה אחת מתוך השניה, **וחדא מגו חדא**, והשלישית מתוך

54. ואף שהמשנה: "הנהנה מן החטאת וכולי" מדברת בחטאת בעלת מום, שאינה עומדת להקרבה,

מכל מקום, עומדת לפדיה ולהקריב בדמיה קרבן חטאת אחר, הילכך שייך לומר שאינה מאוסה, ולא בדילי ממנה.

ביאור דין קדשים שמתו

סיכום: קדשים שמתו, וכן חטאת שמתה, יש בהן דין מעילה מדרבנן. [אלא, לפי גירסא השניה, היה "הוה אמינא" שאין מועלין בחטאת שמתה אפילו מדרבנן].

חטאות המתות, אין להם דין מעילה אפילו מדרבנן, אפילו בחייהן, אלא שחכמים גזרו עליהן איסור הנאה.

זו היא מסקנת סוגייתנו, אבל במסכת קידושין נחלקו רש"י ותוס' בדין קדשים שמתו, האם יש בהם איסור תורה ליהנות מהם.

שנינו שם במשנה, שהמקדש את האשה בחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת מפני שהוא אסור בהנאה. ואמרה שם הגמרא: מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר: אמרה התורה: שחוט לי בשליך בשלך, מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור. פירוש: כשם שקדשים שנשחטו חוץ לעזרה אסורים

בלי עולא סותרות המשניות זו את זו? והביאור בפשטות הוא: לולא דברי עולא אין סתירה בין המשניות, ואפשר לפרש שמה שאמרה המשנה בחטאת כשרה שמתה שיש בה מעילה מדרבנן, הוא משום שעומדת לכפרה, חמורה קדושתה, לפיכך גזרו בה מעילה. מה שאין כן בחטאות המתות שאף בחייהן לא עמדו לכפרה, קדושתן קלה ואין בהן מעילה אף מדרבנן. וחילוק זה בין קדושה חמורה לקלה, פשוט הוא מאוד לבאר גזירות חכמים, מתי גזרו ומתי לא גזרו, אבל על עולא קשה, מפני שהוא מחדש לחלק בין בדילי ללא בדילי, ומחדש שקדשים שמתו יש להם מעילה מפני שלא בדילין מהם בחייהם. ועוד מחדש עולא [לפי גירסא השניה] שבחטאת עלה על הדעת לומר, שמכיון שבאה לכפרה ובדילין ממנה, לא גזרו בה מעילה, וחדשה המשנה שבכל זאת יש בה מעילה, ואם כן, קשה על עולא למה בחטאות המתות שגם הם היו באים לכפרה לפני שנפסלו, ואין בהן מעילה?

משנת רבי יעקב. [אבל לפי גירסא ראשונה לא מתורץ].

53. שיטת מקובצת.

השניה. כלומר, ממשנה אחת מהן אין ראייה להקשות על דברי רבה, אלא מבין שלשתן שנשנו זו אחר זו.

בפרק שביעי במסכת זבחים דנה המשנה בחטאת העוף ששינה בעבודתה, ועשה עבודותיה כמעשה עולת העוף, וכן להיפך,

בהנאה, כן חולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה.

ופירש שם רש"י, שהפשיטות של הגמרא לומר שקדשים שנשחטו חוץ לעזרה אסורים בהנאה, ובודאי שהוא דין תורה שהרי מכך דורש רבי מאיר שחולין שנשחטו בעזרה אסור מדאורייתא והקידושין לא חלים, הוא, משום שכיון שהקדשים היו אסורים בחייהם, מי התיר את איסור הנאתם, הרי לא נזרק דמם על המזבח. והקשו התוס' על דברי רש"י: ומה בכך שלא נזרק דמם, ומי גרע מקדשים שמתו שיצאו מידי מעילה, אף על פי שלא נזרק דמם? על כן פירשו התוס' שם פירוש אחר בגמרא.

והמהר"ם מבאר שיטת רש"י, שאפילו שאין בהם איסור מעילה מן התורה, מכל מקום אסור להנות מהם מן התורה. משום דאיסור "קודש" לא פקע מהם. ולכן, אפשר ללמוד איסור הנאה בחולין שנשחטו בעזרה משחוט חוץ האסורים בהנאה מן התורה.

ומהי ההגדרה של איסור "קודש" בלי איסור מעילה?

הקהלות יעקב [סימן ב] מדמה איסור זה לקדשים קלים שאין בהם מעילה בחייהם, ובכל זאת אסור ליהנות מהם, מפאת היותם "קודש". וכמו שמוכיח המשנה למלך בתחילת פרק שני מהלכות מעילה.

ומה הנפקא מינה בין אם איסורם הוא מטעם "מעילה", או מטעם איסור "קודש"?

מבאר הגרי"ז [מנחות ד ב], שהנפקא מינה היא, במאכיל את חבירו. שאם איסורו הוא מטעם מעילה, עבר המאכיל על האיסור [כמו שמבואר בסוף פרק חמישי ובפרק שיש], ואם איסורו הוא איסור הנאה מ"קודש", עבר האוכל

על איסור זה. ובספר מכתם לדוד מביא בשם הגרי"ש מפוניבז', שהנפקא מינה הוא לגבי נהנה שלא כדרך הנאתן, שבשאר איסורי הנאה, אינו עובר הנהנה שלא כדרך, ואילו על איסור מעילה עוברים אף על הנהנה שלא כדרך הנאתן. לשיטה זו של רש"י, שעל קדשים שמתו יש איסור דאורייתא, מביאים רבותינו הגר"ח [הביא בשמו הקובץ שיעורים ח"ב סימן כ"א] והאחיעזר [חלק יורה דעה סימן כ"א] והמשך חכמה [פרשת משפטים פרק כ"א] ראייה מתוס' זבחים [סט ב]:

שם הקשו התוס', בקדשים שנתבלו, דהיינו שמתו, למה אסורים באכילה מטעם נבילה, ולמה לא נאמר שאין איסור נבילה חל על איסור קדשים? ומוכח שהתוס' סוברים שעל אף שמתו נשאר עליהם איסור קדשים. [ועיין שם בקובץ שיעורים שדחה ראייה זו].

כל זה הוא לדעת רש"י הסובר בקדשים שמתו שאין בהם מעילה מדאורייתא, אבל יש בהם איסור דאורייתא. אבל התוס' [קידושין שם] סוברים שאין בהם אפילו "איסור" דאורייתא. ועיין בחזון איש [בכורות סימן יח אות יז], המוכיח כן מסוגיתנו.

וכתב הקהלות יעקב, שאפילו לדעת תוס', יש עליהם "שם קרבן" והם אסורים בהנאה. ומבסס דבריו על המהרי"ט אלגאזי המבאר שקדשים שמתו אינם גרועים מפסולי המוקדשים, עיי"ש.

וכיון שדינם כפסולי המוקדשים, סוברים התוס', שכשם שאיסור הנאה מפסולי המוקדשים פקע על ידי שחיטה, כן קדשים שנשחטו בחוץ. כלומר, התוס' סוברים שיש הבדל בין קדשים שמתו לבין שחוט חוץ. שקדשים שמתו יש

עולת העוף שעשה בה כמעשה חטאת.

שחותך את המפרקת, וחותרך את הסימנים.

בחטאת העוף ובעולת העוף אין שחיטה כשחיטת חולין, אלא מליקה, כמו שכתוב בתורה [פרשת ויקרא]. מליקה היא: הכהן חותרך בצפורנו ממול העורף של העוף, עד

שינויים אלו יתכנו, א. במקום: שדין חטאת העוף להזות את דמה למטה מחוט הסיקרא, אך מליקתה כשרה בכל מקום במזבח, ואילו עולת העוף כל עבודותיה, וגם המליקה

עליהם איסור הנ"ל שהגדיר אותו המהרי"ט אלגאזי שאינם גרועים מפסולי המוקדשים, ואיסור זה לא פקע. אבל קדשים שנשחטו בחוץ, הואיל ונשחטו פקע "איסור" זה מפני שאיסור זה פוקע בשחיטה,

הילכך הקשו תוס' שפיר על רש"י: מה הראיה משחטי חוץ [מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי] לחולין שנשחטו בעזרה? הלא שחטי חוץ כבר נשחטו ואין עליהם שום "איסור"?

היוצא מדבריו, שרש"י ותוס' שניהם סוברים שיש איסור דאורייתא על קדשים שמתו [אף שודאי אין איסור דאורייתא של "מעילה"], אלא שהם חולקים במהות האיסור.

רש"י סובר שהוא איסור "קודש", והתוס' סוברים שהוא איסור "פסולי המוקדשים". הנפקא מינה בין שמות האיסורים הוא, שלדעת רש"י שהוא איסור "קודש", אינו פוקע על ידי שחיטה אפילו אם נשחט בחוץ, ואילו התוס' סוברים שאיסור "פסולי המוקדשין" פוקע על ידי שחיטה.

ועיין שם בהקלות יעקב שבסברא זו מתורצת קושית האור שמח.

ולסיכום: באיסור הנאה מקדשים ישנם חמשה חילוקים.

א. דין מעילה מן התורה, לשלם קרן חומש ואשם.

ב. דין מעילה מדרבנן, לשלם קרן בלבד, כגון קדשים שמתו.

ג. איסור "קודש" מן התורה, איסור בלבד,

כגון קדשים קלים לדברי המשנה למלך, וקדשים שמתו לדעת רש"י במסכת קידושין.

ד. "איסור" פסולי המוקדשין, כגון קדשים שמתו לדעת הרי"ט אלגאזי [והיא שיטת תוס' במסכת קידושין, לדעת הקהילת יעקב].

ה. איסור מדרבנן, כגון חמש חטאות המתות, שאין בהן דין מעילה מדרבנן וכל שכן שלא מדאורייתא, אלא איסור דרבנן בלבד.

ובגדר האיסור נחלקו הגרי"ז והחזון איש.

הגרי"ז [שם] סובר, כיון שיש עליהן חיוב, מהלכה למשה מסיני, להוליכן למיתה, נכלל בעצם הלכה זו גם איסור בכל הנאות. אלא, שחכמים הוסיפו עליו איסור מעילה בנוסף על איסור הנאה מהלכה למשה מסיני. [והנפקא מינה הוא, כגון: המאכיל את חבירו, כמבואר].

החזון איש [שם] גם כן סובר, שיש איסור של הלכה למשה מסיני בחמש חטאות המתות, אלא שסובר, שאין איסור זה בגדר של איסור הנאה, אלא, כיון שמן התורה דינן שהן הולכות למיתה, לכן אסור לשחטן ולאכלן, כדי לא לבטל את מצוות התורה להמיתן. אך לרכוב עליהן, או להנות מהן בשאר הנאות שאינן מבטלות את מיתתן, מותר מן התורה. אלא שרבנן אסרו גם שאר הנאות.

ורבותינו האחרונים הוכיחו מהגמרא גיטין [כח ב] שדינן כחולין גמורין, והשוחטן בעזרה עובר על איסור חולין בעזרה. עיין שו"ת חתם סופר [חלק יורה דעה סימן יב] שו"ת אחיעזר [חלק יורה דעה סימן יג] ובפרי יצחק [חלק ב]. ועיין בחידושי הגאון רע"א בגיטין שם.

באחד השינויים הנ"ל, או שעשה את עבודותיה כהלכתן אלא שהתכוון לשם עולה, בכל אלו הקרבן פסול, ואינה כשרה אלא כשעשאה למטה, כמעשה חטאת, לשם חטאת.

וכן עולת העוף, אם שינה בה בצורת עבודותיה, או במקומה, ועשה כמעשה חטאת, פסולה.

אבל עולת העוף שעשאה כמצוותה, אלא שהתכוון לשם חטאת, כשרה, אלא שלא עלתה לבעליה לשם חובתן.

אחרי שהמשנה מבארת את כל הנ"ל שנינו: **ובולן**, כל הקרבנות העוף שנעשו בהן שינויים אלו, אף כשהן פסולין, **אין מטמאין בגדים אבית** [בבית] **הבליעה**.

[עוף טהור אין לו טומאת נבילות, ונבלתו אינה מטמאה במגע ומשא נבלת בהמה. אלא שנבלת עוף טהור, כגון שמת או שלא נשחט כהלכה, מטמאה בבית הבליעה, כלומר, שהבולע כזית מנבלת עוף טהור, כל זמן שהכזית נמצא בבית בליעתו [בגרונן], נטמא הבולע, ומטמא בגדים, דהיינו כלים, שנוגע בהם באותה שעה.

בכללן, נעשות למעלה מחוט הסיקרא. ב. **בצורת מליקתן**: מליקת חטאת העוף נעשית במליקת סימן אחד, או הקנה או הושט, ואינו מבדיל את הראש מן הגוף, ואילו בעולת העוף מולקים את שני הסימנים, ומבדיל את הראש מן העוף. ג. **בצורת מתנות הדם**: בחטאת העוף מזה את הדם מגופו של העוף על קיר המזבח [אוחז את העוף ומזה מדמה], ואילו בעולת העוף אין הזאה אלא רק מצוי הדם, כלומר, מקרב את הגוף אל המזבח, וממצה [סוחט] את הדם על המזבח.

עוד הבדל יסודי יש בין חטאת לעולה: חטאת, אף חטאת בהמה, שלא עשה את עבודותיה לשם חטאת, אלא לשם קרבן אחר, הרי היא פסולה, ואילו עולה שעשה את עבודותיה שלא לשם עולה, הקרבן כשר, אלא שלא עלה הקרבן לבעליו לשם חובה.

וכמו כן יש הבדל לענין מעילה, הנוגע לעניינינו: חטאת העוף, הואיל והותר בשרה לכהנים, אין מועלין בבשרה, אחרי גמר עבודותיה בכשרות. אבל עולת העוף הנקטרת כולה כליל על גבי המזבח, מועלים בבשרה עד שתשרף ותצא לבית הדשן.

ושנינו שם, חטאת העוף שעשה בה שינוי

לכן פקעה קדושתם.

אבל שאר קדשים שמתו, שאילו היו ראויים לפדייה היה דמיהם להקדש. ומה תאמר? שאינם ברי פדיון [והטעם יבואר במקום אחר], הלא כל הסיבה שאינם ברי פדיון היא משום קדושתם, ורק קדושתם מעכבת את פדיונם, ואילו לא קדושתם היו ברי פדיון, ואתי שפיר למה לא פקעה קדושתם. ועיין שם שמאריך עוד.

ועדיין צריך ביאור, במה שונה דין קדשים שמתו שקדושת קרבן שלהם לא פקעה, מחטאות המתות שקדושתן פקעה? למה פקעה קדושתן? ומבאר הקהלות יעקב, שהחילוק פשוט הוא. שחטאות המתות אין להקדש שום צורך לא בהם ולא בפדיונם, אפילו אם היה אפשר לפדותם, מה יעשה הקדש בדמי פדיונם? הלא גם הם ילכו לים המלח! וכיון שאין להקדש שום ענין בהם,

אבל עוף שנשחט כהלכתו, אינו מטמא טומאה זו, הנקראת "מטמא בגדים בבית הבליעה".

וכן קרבן העוף שנמלק, אינו מטמא בגדים בבית הבליעה. אף על פי שאם ימלוק חולין, תהיה נבלה, והאוכלה ענוש מלקות ומטמאה בבית הבליעה. מכל מקום, בקדשים, אינה נבלה].

וקרבנות עוף ששינה בהן, אף שמליקתן פסולה, ואינן מותרות באכילה, האוכל אותן לא נטמא, ואינו מטמא בגדים בבית הבליעה. כי מליקתן מטהרת אותן ומוציאתן מידי טומאת נבילות, כדין קדשים כשרים שנמלקו⁽⁵⁵⁾.

ומועלין בהן, הואיל ונפסלו, ואין להם היתר לכהנים, כמו ששינו במשנתנו [ואילו עולת העוף שעשאה כמעשה עולה לשם חטאת, וכשרה היא, בכל אופן מועלין בה, כמבואר שמועלין בבשר עולה עד שתשרף ותצא לבית הדשן].

חזין מחטאת העוף שעשאה אותה למטה כמעשה חטאת העוף, לשם חטאת, ולא שינה בה כלום, אין מועלים בה, אפילו זר הנהנה ממנה, מפני שיש לה היתר לכהנים, כמבואר במשנתנו.

זו היא משנה הראשונה.

וקתני עילוייה, ובהמשך המשנה שנינו: כל שהיה פסולו בקודש, שכאשר הביאוהו לעזרה היה כשר ונפסל בעזרה⁽⁵⁶⁾, כגון אלו ששינה מקומם או ששינה צורת מתנות הדם או שמלקה ביד שמאל או בלילה, אינו מטמא בגדים אבית [בבית] הבליעה,

וכל שלא היה פסולו בקודש, אלא שאירע הפסול לפני שהוקדש, או לפני שהביאו אותו לעזרה, כגון שעבר זמנו [תורין ובני יונה שנמלקו שלא בזמן הכשרם, עיין חולין כב א] או שיבשה הגף, נסמית העין, ונקטעה הרגל [שפסולין מטעם מחוסר אבר], מטמא בגדים אבית [בבית] הבליעה, כאילו מלק חולין.

ואחד הדברים שאינו מטמא בגדים בבית הבליעה, היא עולת העוף שעשאה למטה [והיא אחת מאלו ששינו במשנה הראשונה], ובמשנה זו היא מוגדרת כ"פסולו בקודש".

ומבואר דינו של "פסולו בקודש" לגבי טומאה בבית הבליעה. ומה דינו אם העלוהו למזבח, האם ירד או לא ירד?

55. ובהערה 58 מבואר הטעם.

וכן אם מלק זר [לדעת רב] מטמאין בגדים בבית הבליעה, ולמה? הרי פסולן אירע אחרי הבאתן לעזרה?

לכן פירשו [וכן פירשו בתוס' כאן ד"ה חדא] ש"פסולי בקודש" היינו שנפסלו בפסול שיש להם הכשר במקום אחר ב"קודש", כגון: פסול לילה, שכשר באיברים ופדרים, או למעלה ולמטה, ודוגמתן.

56. כן פירש רש"י [זבחים סח א פד א נדה מא א].

והקשו עליו התוס' [זבחים שם עמוד ב ד"ה אמר ובנדה שם] והרשב"א והריטב"א [נדה מ ב], הלא מבואר שם בסוגיא שאם מלק בסכין,

על כך מביא רב יוסף משנה שלישית, וקתני, ושנינו שם בפרק הבא: [רבי שמעון אומר:] כל שהיה פסולו בקודש, אם עלו, לא ירדו! וזה כולל גם עולת העוף שעשאה למטה, וממילא הוא הדין לקדשי קדשים שנשחטו בדרום⁽⁵⁷⁾.

תיובתא דרבה, סידרת משניות אלו, הן פירכא על דברי רבה⁽⁵⁸⁾, הסובר שנשחט בדרום, אם עלו ירדו.

תיובתא:

ולכן הביא רב יוסף משניות אלו להוכיח שרבי שמעון אומר בעולת העוף שעשאן למטה, אם עלו לא ירדו, ומוכרח שרבי שמעון סובר שקדשי קדשים ששחטן בדרום, אם עלו לא ירדו. וזו התיובתא על רבה! [עיי' הערה 40].

הגרי"ז בספרו על הרמב"ם [דף מה] מבאר את ההבדל בין עולת העוף, לשאר קרבנות: בכל הקרבנות, למדים ממה שנאמר [שמות כז] "והיתה הרשת עד חצי המזבח", שהתורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. והוא דין מתן דמים שהתורה קבעה לכל קרבן את מקום נתינת הדמים. וכשינה את מקום הדמים, הקרבן פסול. ואף שהקרבן פסול, נתכפרו בעליו כמבואר בזבחים [כו ב].

אבל בעולת העוף ניתוסף עליו דין מסויים שכל עבודותיה תהיינה בראש המזבח, ונלמד מדרשות הכתובים, וראש המזבח הוא מקום עבודתה, והוא המקום שקבעה לה התורה לכל עבודותיה, כשם שקבעה התורה דרום לגבי קדשי קדשים.

ובעולת העוף לא נאמר הדין שאם מיצה את דמה שלא במקומה נתכפרו הבעלים, מפני שדין זה נאמר רק כאשר הפסול הוא במקום נתינת הדם. אבל בעולת העוף, אם מיצה את דמה שלא בראש המזבח, נפסל משום שעצם מעשה המיצוי נעשה שלא במקום הכשרו. ופסול זה אינו פסול במקום נתינת הדם, אלא בשינוי מקום מעשה עולת העוף, כשם שאם נמלקה שלא למעלה, פסולה.

58. רב יוסף לא היה יכול להוכיח ממשנה

57. לכאורה קשה, איזה ראייה הביא רב יוסף מניתינן למעלה שנתנן למעלה, הלא רבה הבדיל, לדברי רבי שמעון, ביניהם לבין נשחט בדרום. [ובתוס' ב ב ד"ה ורבה הקשה כן על פירוש הר"י, וזו הסיבה שפירש רבינו פרץ פירוש אחר].

וביאור הדברים הוא: לא כל הניתנין למעלה שנתנן למטה וכולי, שוים.

ויש חילוק ברור, בין זבחי בהמות הניתנין למעלה שנתנן למטה והניתנין למטה שנתנן למעלה לבין עופות. וכן בין חטאת העוף, שעשייתה למטה ועשאה למעלה, לבין עולת העוף שעשייתה למעלה ועשאה למטה.

חטאת העוף, אם נמלקה למעלה, כשרה אף לכתחילה, והיא משנה מפורשת במסכת זבחים [סג א] שאין קביעות מקום למליקת חטאת העוף.

זבחי בהמה וכן חטאת העוף, כששינה מקום נתינות דמם, אם עלו לא ירדו.

לדברי רבי יהודה, מפני שתחילת עבודתן, שחיטה וקבלת הדם, נעשו כמצוותן וקידשן המזבח. ולדברי רבי שמעון, מפני ששינוי מלמעלה למטה אינו שינוי גמור.

אבל עולת העוף, אם עשאה למטה, דינה לגמרי כקדשי קדשים ששחטן בדרום, כלומר, אין דינה כשינוי מלמעלה למטה במזבח, אלא כשינוי גמור [ולקמן יבואר הטעם].

ומעתה, רבה הסובר אליבא דרבי שמעון בשחט קדשי קדשים בדרום, שאם עלו ירדו, מוכרח לסבור שכמו כן עולת העוף שעשאן למטה, אם עלו ירדו.

והא דפליגי בה רבה ורב יוסף, פשיטא ליה לרבי אלעזר.

ראויה ליקרב לגבוה, והותרה במליקה זו". ולכאורה, מדרשה זו אפשר ללמוד לטהר מליקה מטומאת נבלות רק במליקה כשרה, כלשון רש"י "הואיל ומתיר את האיסור", ומנין לנו שגם מליקה פסולה בקדשים, "פסולו בקודש", גם כן מטהרת מטומאת נבלות? ביארו התוס' [סח א ד"ה מלק], מפני שמליקה פסולה גם כן "מתירה את האיסור", הואיל שאם עלו לא ירדו, נמצא, שהמליקה התירה, על כל פנים, בדיעבד. ושוב אפשר למעטה מטיפה שאינה מתירה שום איסור אפילו לא היתר של בדיעבד. וכתבו התוס', דאם כן, לרבי יהודה הסובר דבנשחט בלילה [והוא הדין נמלק בלילה] וכן נמלק בדרום שאם עלו ירדו, אכן יטמאו טומאת נבלה בבית הבליעה.

ומה שהמשנה אומרת: זה הכלל כל שפסולו בקודש אינו מטמא בבית הבליעה, הם דברי רבי שמעון בלבד, ורבי יהודה אינו סובר כן. על כן, מסיק הקרן אורה, שדין "טהרת מליקה מטומאת נבילות", תלויה בדין "אם עלו לא ירדו", ורק מליקה המתירה, על כל פנים בדיעבד אם עלו, מטהרת מטומאת נבילות. אם כן, הקשה הגרי"ז [זבחים סח ב] למה צריך רב יוסף להוכיח קושיתו משלש משניות, ולהוכיח שמפני שעולת העוף מטמאה בבית הבליעה, לכן נקראת "פסולו בקודש", ומכיון שנקראת פסולו בקודש מוכח שאם עלתה לא תרד. מה כל הטורח הזה,

הלא ההוכחה היא פשוטה ביותר, כיון שאינה מטמאה בבית הבליעה, הא גופא ראה שאם עלתה לא תרד, כנ"ל, כי אם היה דינה לירד, אינה מתירה כלום, ומטמאה בבית הבליעה?

האחרונה בלבד, משום שלא נאמר בה מפורש מי הם הפסולין בקודש שעליהם אמר רבי שמעון שאם עלו לא ירדו, ובהחלט יתכן שאין עולת העוף בכלל "פסולו בקודש", ודינה כנשחט בדרום, וכמאן דחנקינן דמי,

לכן הביא את המשנה השניה ששם מוגדר [לגבי עופות] כל מי שאינו מטמא בגדים בבית הבליעה. ומי שאינו מטמא? לכן הביא משנה הראשונה שנאמר בה מפורש שגם עולת העוף שעשאה למטה אינה מטמאה בבית הבליעה.

ביאור דין מליקה מטהרת מיד נבילה. כמבואר, עוף טהור שנתנבל מטמא בבית הבליעה. ואילו אם נמלק, מליקתו מטהרתו מטומאת נבלות.

והנה, מליקה זו, אם תיעשה בחולין, ברור שהוא נבלה ואסור באכילה ומטמא בבית הבליעה. אלא, שבקדשים גזרה התורה שהמליקה כשחיטה, ואינו מטמא טומאת נבילות. [ורבי חייא במסכת יבמות לב ב סובר שהיתר אכילת מליקת חטאת העוף, הוא רק לכהנים, וזר האוכלה חייב מלקות על אכילת נבילה, והלכה כמותו. ראה רמב"ם פרק יא מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ט', ועיין שם בשיעורי רבי שמואל].

ובברייתא [זבחים סט א] ילפינן לה, ממה שאמרה התורה [ויקרא יז] "נבילה וטריפה" ודרשינן: מה טריפה שאין מתרת את האיסור, אף כל שאין מתרת את האיסור, יצא מליקה שהיא לפנים הואיל והיא מתרת את האיסור. ופירש רש"י: מה טריפה, אין טריפות המאורע בה מתיר שום איסור שהיה בה בתחלה, אף נבילה, שאין נבילות המאורע בה מתיר את האיסור, יצא נבילות הבאה לה בפנים בהכשר "הואיל ומתיר את האיסור, שבחייה לא היתה

ומפני קושיא זו מסיק הגרי"ז, שמסוגיתנו יש הוכחה לשיטת הרמב"ם, הסובר שדין טהרת מליקה מטומאת נבלות אינו תלוי בדין אם עלו לא ירדו.

דהנה, הרמב"ם פסק [בפרק שלישי מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו'] דשחיטת לילה אם עלו ירדו, כרבי יהודה, ולכאורה הוא הדין למליקת לילה, ובכל זאת פסק [שם בתחלת פרק שביעי] דמליקת לילה אינה מטמאה בבית הבליעה.

משמע, שהרמב"ם אינו סובר כתוס' הנ"ל, שרק לרבי שמעון לא מטמאה בבית הבליעה והמשנה נשנתה אליבא דרבי שמעון, אלא סובר שאף לרבי יהודה אינה מטמאה.

והתוס' יום טוב [שם במשנה] מתרץ, שרבי יהודה מודה בחטאת העוף ועולת העוף שנפסלו שאם עלו לא ירדו, אף אם נמלקו בלילה, מפני ששלשה המיעוטים שמהם דרש רבי יהודה שאם עלו ירדו [כמבואר בהערה 39]. נאמרו רק בבהמה. וכן סוברים שם התוס' בתירוץ השני, והרמב"ם סובר כן, לכן אינם מטמאין בבית הבליעה.

ומדוייק לשון הרמב"ם "וכן בהמת קדשים שנשחטה בלילה... אם עלתה תרד".

אבל הלחם משנה [בפרק שביעי] אינו סובר כן, אלא שסובר בדעת הרמב"ם שאף מליקה שאינה מתרת כלום, גם כן מטהרת מטומאת נבילה. כי לדעת הרמב"ם הילפותא של נבילה מטריפה, היא: כמו שטריפה אינה פועלת שום פעולה חיובת, כן נבילה. לאפוקי מליקה "שבחייה לא היתה ראויה להקרב לגבוה והותרה במליקה זו". וכן כתב הקרן אורה.

ובביאור הדברים כתב הגרי"ז [זבחים שם מנחות דף י ב], שהרמב"ם סובר שאין צריך שיהיה בו היתר ממש, או לפחות היתר בדיעבד של אם עלו לא ירד, אלא, כיון שהיה "פסולו

בקודש" [לרש"י, אחרי הבאתו לעזרה, ולתוס', פסול הכשר במקום אחר, עיין הערה 56] אינו מטמא בבית הבליעה. כי אינו דומה לטריפה שלא נעשה שום פעולה חיובית.

והגרי"ז מוכיח כן ממה ששנינו בתורת כהנים [פרשת צו פרשתא ט] שהנשחט בלילה יצא לבית השריפה. ומוכח שנשחט בלילה חל עליו שם "פסולו בקודש", שהרי כל פסולי המוקדשין שאינם מוגדרים כ"פסולו בקודש", כגון רובע ונרבע וכולי, אין דינם בשריפה אלא בקבורה. והיות וסתם תורת כהנים הוא אליבא דרבי יהודה [קידושין נג], מוכח שרבי יהודה מודה שחל על נשחט בלילה "שם פסולו בקודש".

ומסוגיתנו מוכח כשיטת הרמב"ם, ממה שרב יוסף הוכיח שעולת העוף שעשאה למטה הוי "פסולו בקודש" ואינה מטמאה בבית הבליעה, ומתוך כך, מכיון ש"פסולו בקודש", לכן אינה מטמאה בבית הבליעה, כנ"ל.

והמקדש דוד [סימן ד אות א] מבאר דעת הרמב"ם לפי מה שכתבו תוס' [זבחים קכ א] גבי קדשי קדשים ששחטן בדרום דאף למאן דאמר "אם עלו ירדו", מכל מקום, משמשלה בהם האור לכולי עלמא לא ירדו, וכתב המשנה למלך [בפרק ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו] דלדברי התוס' הוא הדין שנשחטה בלילה ונשפך דמה ויצא חוץ לקלעים, אם משלה בהן האור לא ירדו,

אם כן, במלק בלילה, נהי דסבירא ליה להרמב"ם דאם עלתה תרד, מכל מקום, כיון דאם משלה בו האור לא תרד, חשיב שפיר מליקה המתרת את האיסור. דזה בעינן "מליקה המתרת את האיסור", היינו שתועיל לשום דבר, דכל דמהני המליקה לשום דבר, אינה נבלה. אם כן, מה לי אם מהני המליקה לענין שאם עלתה לא תרד, ומה לי דמהני לענין שאם משלה בהן האור לא תרד.

הגמרא⁽⁵⁹⁾ מבארת, שהלכה זו שנחלקו בה רבה ורב יוסף בקדשי קדשים שנשחטו בדרום, אם עלו האם ירדו, שלדעת רבה, ירדו, ולדעת רב יוסף, לא ירדו, היה פשוט לו לרבי אלעזר, ולא הסתפק בדבר.

אלא, שהגמרא מסתפקת איזו דעה היה ברור לו, האם כרבה או כרב יוסף, וכמו שיבואר.

דאמר רבי אלעזר: עולת במת יחיד שהכניסה לפניו, לבמת ציבור,

ג-ב קלטוה מחיצות לכל דבר.

"במת יחיד", היא במה שהיחיד עושה לו בראש גגו ומקריב עליה קרבנות לה'. במה זו, האסורה אחרי שנבנה בית המקדש על ידי שלמה המלך, היתה מותרת בתקופות מסוימות, כמו שמבואר בפרק אחרון של מסכת זבחים.

"במת ציבור", היא האוהל מועד, ה"משכן" שהקים משה במדבר, אשר הוקם בארץ ישראל אחרי כניסת בני ישראל לארץ ישראל, וחזר ופורק וחזר ונבנה, וגלה ממקום למקום.

דרשו חכמים, שם במסכת זבחים, שהיו זמנים שבעת שהוקם המשכן, והיא "במת ציבור", שנאסרו "במות היחיד", והיו זמנים שעל אף שהוקם המשכן, הותרו "במות

יחיד", והוא, בעת שהיה המשכן בגלגל ובנוב וגבעון.

ושנינו שם במשנה: מה בין במת יחיד לבמת ציבור? והמשנה שם מונה כמה הלכות בעבודות הקרבנות שאין חייבים בהם בבמת יחיד.

כגון: שחיטת קדשי קדשים בצפון, שהשוחט קרבן עולה בבמת יחיד, אינו צריך לשוחטה על ירך המזבח צפונה, ומותר לשוחטה בדרום, או באיזה צד שהוא.

ואמר שם רבי אלעזר, שעולה שהוקדשה, בשעת היתר במת יחיד, להקריבה בבמת יחיד, והכניסה לפניו לתוך הקלעים של במת ציבור, קלטו אותה מחיצות במת ציבור, וחלים עליה כל הלכות במת ציבור המנויים שם, כאילו הוקדשה מתחילה להיקרב על גבי המזבח, על אף שמתחילה הוקדשה להקריבה בבמת יחיד.

הילכך, חייב לשוחטה בצפון המזבח, כשאר קדשי קדשים בבמת ציבור, ואם שחטה בדרום, פסולה.

ובעי רבי אלעזר⁽⁶⁰⁾: עולת במת יחיד שהכניסה לפניו, ועתה דינה להישחט בצפון, ששחטה בדרום⁽⁶¹⁾ שנפסלה,

בדיעבד אם עלתה, מהו שתירד, האם

60. יש כאן כמה שינויי גירסאות, עיין בפנים הגמרא.

61. כן פירשו התוס'. וחולקים על מה שפירש רש"י שם, שמדובר ששחטן בבת יחיד, ואחרי השחיטה הכניסה בפנים. והתוס' מדייקים מדברי

59. בגמרא זבחים [ק"ט ב כ כ א] איתא לסוגיא זו בנוסח אחר, ובשמות אמוראים אחרים. וקשה מאוד להתאימה לסוגיא כאן.

מרש"י ותוס' שם וכאן, משמע שהיא סוגיא אחת, עם שינויים, כדרכה של הגמרא. ועיין שם בקרן אורה, המאריך מאוד בזה.

יורידה מעל המזבח? וצדדי הספק יבוארו לקמן.

והגמרא מדייקת: מדקא מיבעיא ליה לחרא⁽⁶²⁾, מכך שרבי אלעזר היה מסופק רק בעולת במת יחיד, שמתחילה בעת הקדשתה לא היה דינה להישחט בצפון, מכלל, מכללות הדברים משמע, דאידיך, שבעולה שהוקדשה מתחילה להקריבה בפנים בבמת ציבור, דהיינו סתם קדשי קדשים שנחלקו בהם רבה ורב יוסף, פשיטא ליה, היה פשוט לו הדין.

כי אם לא היתה לו הכרעה ברורה, בדין עולת במת ציבור, אם כן, מקודם היה צריך להסתפק, מה הדין בעולת במת ציבור. אלא, מוכרח, שהיה לו הכרעה ברורה.

ועתה שהוכח שלרבי אלעזר היה פשוט דין קדשי קדשים שנשחטו בדרום ונפסלו ועלו, מסתפקת הגמרא, מה היתה הכרעתו, אי

כרבה, וירדו, אי כרב יוסף, ולא ירדו. כי אפשר לפרש ספיקו של רבי אלעזר, בשני הצדדים, בין אם הוא סובר כרבה, ובין אם הוא סובר כרב יוסף.

כי חדא מגו חדא קמיבעיא ליה, אחרי שהיה פשוט לו דין קדשי קדשים שנשחטו בדרום ועלו, הסתפק בעולת במת יחיד,

והגמרא מבארת את ספיקו: האם נאמר שהכריע הכרעה ברורה שאם עלו ירדו, כדעת רבה,

יתכן לומר: עד כאן לא קאמר רבה התם, שאם עלו ירדו, אלא⁽⁶³⁾ משום שמחיצה כתיקנה פסלה, כלומר, כשנדר להקריב העולה, נדר להקריבה בבמת ציבור, והקדשתה להקריבה בבמת הציבור היתה כתיקנה, לפיכך, אם שינה את מקומה ושחטה בדרום, פסלה, מה שאין כן בנדר עולת במת יחיד, שהמחיצה לא היתה

איבעית רבי זירא לגבי יצאה לחוץ. האם לכך התכוון הפירוש המיוחס לרש"י, כדי להתאים שתי הסוגיות?

שם פירש רש"י את איבעית רבי זירא, שיצאה לחוץ והחזירה, האם קטוה מחיצות ליחול עליה כל דיני במות ציבור. ובצאן קדשים גורס כאן בגמרתנו "בעי רבי זירא", האם רוצה לומר שזו אותה איבעיא? ולדבריו, האם נגרוס גם בכל הסוגיא שהאיבעיא היא של רבי זירא? ולמה אמרה הגמרא "פשיטא ליה לרבי אלעזר"?

62. אולי צריך לגרוס להדא.

63. גירסת שיטה מקובצת.

רבי אלעזר "קטוה מחיצות לכל דבר", שמדובר לפני השחיטה, וקטוה מחיצות גם לחיוב שחיטת צפון.

הקין אורה סובר, שפשוט שמדובר ששחטן בפנים בדרום, כיון שהגמרא מדמה בעית רבי אלעזר למחלוקת רבה ורב יוסף, שלדעת התוס' נחלקו רק בנשחטו בדרום. ועיין בשפת אמת.

ובפירוש המיוחס לרש"י מבאר דברי רבי אלעזר שקטוה מחיצות גם ליפסל אם יצאה חוץ לקלעים. וכן איבעית רבי אלעזר ביציאה לחוץ לעזרה ועלו, האם תרד או לא.

והקשו החק נתן והרש"ש, הלא ביצאה לחוץ לעזרה ונכנסו ועלו למזבח סובר רבי שמעון במפורש [זבחים פד] שאם עלתה לא תרד. ועיין שם במסכת זבחים שהגמרא מביאה

ומסקינן: תיקו!

כל קדשי קדשים, יש בהן מעילה משעת הקדשתן עד שיהיה להם היתר לכהנים על ידי זריקה, שאז הותר הבשר לכהנים והאימורים למזבח⁽⁶⁵⁾.

קדשים קלים, אין להם מעילה עד שעת זריקה, שאז מועלים באימוריהן בלבד.

ומבואר עוד, שכל הקדשים שנשחטו, או שנעשו אחת מהעבודות במחשבת חוץ לזמנו או במחשבת חוץ למקומו, הקרבן פסול. והוא הנקרא "פיגול", והאוכלם חייב מלקות, והאוכל פיגול של מחשבת חוץ לזמנו, חייב כרת.

"ובלבד שיקרב המתיר כמצותו". דהיינו, שיזרוק את הדם באותה מחשבת פגול, או בשתיקה, דהיינו בלי מחשבה. אבל, אם שחט במחשבת חוץ לזמנו וזרק במחשבת חוץ למקומו, או במחשבת שלא לשמה, בקרבנות ה"פסולים שלא לשמה" יצא הבשר מאיסור פיגול של חוץ לזמנו, והאוכלו אינו חייב כרת.

נמצא, שהזריקה, היא ה"קובעת" את איסור

כתיקנה, כלומר, מתחילה לא נדר להקריב אותה בבמת ציבור, ובשעת נדרה, נדר להקריבה בבמת יחיד, ובשעת הנדר לא חל עליה חיוב שחיטה בצפון, יש צד לומר שלא פסלה, אפילו אם קלטו מחיצות ונפסלה בשחיטת דרום, מכל מקום, חיובה להישחט בצפון קל יותר, ויתכן שאפילו רבה יודה שאם עלתה לא תרד.

או שנאמר, שאין חילוק, וגם באופן זה, תרד.

ועתה מבארת הגמרא ספיקו של רבי אלעזר, אם נאמר שהיתה לו הכרעה ברורה שקדשי קדשים שנשחטו בעזרה ועלו, לא ירדו, דעת רב יוסף:

או דילמא, יתכן לומר, אפילו לרב יוסף דאמר: אם עלו לא ירדו⁽⁶⁴⁾, הסתפק רבי אלעזר, כי יש לחלק, שבהקדישה להקריבה על המזבח בבמת ציבור, ומחיצה כתיקנה, שקדושת המזבח גדולה כל כך וקולטת, קלטה אפילו פסולין, הילכך: אם עלו לא ירדו, אבל כאשר הקדישה לבמת יחיד ומחיצה שלא כתיקנה, ומתחילה לא היתה מוקדשת לקדושת מזבח, יש לומר שלא קלטה המזבח, לקרבן זה שנפסל. או שנאמר, שאין חילוק, וגם באופן זה, לא תרד.

64. כן צריך לגרוס, עיין תוס'.

65. ביאור הטעם שקדשי קדשים יוצאים מידי מעילה בזריקת הדם.

[נתבאר כאן מפני השייכות לדברי רב גידל, ויבואר עוד בעזה"י בהמשך המסכת].

בפרק חטאת העוף, בכל הפרק, מבואר שכל הקדשים, בין קדשי קדשים בין קדשים קלים,

מנחות, נסכים, עצי הקדש, דשן ושאר הדברים המוקדשין, פוקעת קדושתן לענין דין מעילה בגמר מצותן, דבר דבר וגמרו. מפני "שאיין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו".

מדברי כמה ראשונים [עיין תוס' י א ד"ה הכל, פירוש רבינו הלל על התורת כהנים ויקרא חובה יא, תוס' רבינו פרץ פסחים ט"ז ב] מבואר, שהוא הדין והוא הטעם למה שזריקת

פיגול, ולפניה, הפיגול "מיתלא תלוי", והוא בספק האם אכן ייגמרו העבודות במחשבת חוץ לזמנו.

הלכה זו נלמדה במסכת זבחים [כח ב] ממה שנאמר בפרשת פיגול "לא ירצה", ודרשינן: כהרצאת כשר כן הרצאת פסול. כלומר, "זריקת הדם", שהיא ה"מרצה" בכל הקרבנות הכשרים, אינה "מרצה" בקרבן פגול. ומכאן, שהיא הקובעת את הפיגול.

ומאחר שזריקה זו מועילה ל"קבוע" את הפיגול, אף אחרי שהקרבן נשחט במחשבת פגול, מוכח שהזריקה אינה כשפיכת מים בעלמא⁽⁶⁶⁾, אלא יש עליה "חשיבות" של

זריקה.

והיות והזריקה יש עליה "שם" זריקה, וחשיבות של זריקה, עלה על הדעת לומר, שכמו כן, תועיל להוציא את הפיגול מידי מעילה, הואיל ועשה מעשה זריקה, [המפעילה דינים על הקרבן]. וכן תועיל להביא קדשים קלים לידי מעילה,

ובא רב גידל אמר רב, להוציא מסברא זו, כמו שיבואר.

אמר רב גידל אמר רב: זריקת פיגול, אם שחט בחשבת פיגול, ואחר כך זרק סתם, וזריקה זו קובעת את הפיגול, אינו מוציא

דמים בקרבן כשר מוציאה מידי מעילה. כיון שהזריקה היא גמר עבודותיה המכשירה את הבשר לאכילה, הרי נעשית מצוותן, הילכך אין מועלין בו.

וכתב המקדש דוד [סימן ז ס"ק ה] שטעם זה אתי שפיר רק לדברי רב גידל, שהרי משום כך סובר רב גידל שמאחר שהזריקה היתה בפיגול, אינה מוציאה מידי מעילה, כיון שזריקת פיגול ודאי אינה גומרת מצוותו.

אבל לאמוראים החולקים על רב גידל, וסוברים שזריקת פיגול מוציאה מידי מעילה, בודאי שאינם יכולים לסבור כן,

ומוכרח לומר, שהם סוברים שהוא דין מיוחד [עיי' תוס' ד ב ד"ה לא, ו ב ד"ה שלא] וגזירת הכתוב, שהזריקה מתרת הבשר לאכילה ומוציאה מידי מעילה,

ולפיכך, סוברים, שאף במקום שהזריקה לא הועילה ולא התירה את הבשר לאכילה ולא את האימורים להקטרה, כגון זריקת פגול, מכל מקום, כיון דשם זריקה עליו, ויש עליה שם הרצאה, לכן יצא מידי מעילה.

ולקמן [בדף ח] יבואר בעזה"י דעת הגר"ח בחידושו על הש"ס [סטנסיל], שמבאר את הדברים בהגדרה אחרת. והיא: יש לחלק בין הקרבן לבין הבשר. כלומר, כל קרבן נקרא "קדשי ה'" מעצם עמידתו לצורך הקרבה, ועליו הטילה התורה איסור מעילה כל זמן היותו "קדשי ה'". והזריקה היא גמר תקופת היותו קרבן ה'. [כלומר, לא שפעולת הזריקה מוציאתו מידי מעילה, אלא שבאמצעות הזריקה נגמרו עבודותיו, ואינו מקדשי ה']. ואף כאשר הזריקה לא פעלה שום פעולת היתר בבשר ובאימורים [ועיי' שם הדוגמאות לכך, ויבואר שם בעזה"י], מכל מקום, יצא מידי מעילה, הואיל ואין שום צורך שהזריקה תפעול בהיתר הבשר, אלא, שהזריקה יסיים את עבודות הקרבן, כנ"ל. [הגר"ח אינו מתייחס לדברי רב גידל והחולקים עליו, אלא מבאר את יסוד הטעם שזריקה מוציאה מידי מעילה בקדשי קדשים]. ועיי' בהערה 111.

66. עיי' רש"י זבחים מב ב.

[אינה מוציאה] מידי מעילה בקדשי קדשים⁽⁶⁷⁾, כדי שייקרא שהקרבת נותר לכהנים. וכן אינו מביא לידי מעילה בקדשים קלים⁽⁶⁸⁾.

מפני שהזריקה אינה יכולה לעשות שני

דברים גם לקבוע פיגול, וגם להוציא קדשי קדשים מידי מעילה ולהביא קדשים קלים לידי מעילה⁽⁶⁹⁾.

יתיב, ישב, אבי, וקאמר לה להא שמעתא, ואמר שמועה זו של רב גידל.

67. השפת אמת מקשה מדברי רב גידל על שיטת הרמב"ם.

הרמב"ם סובר [עיי' הערה 42] שכל הפסולין שנשנו במשנתנו שיש בהן מעילה, מעילתן היא רק מדרבנן.

והנה, כאשר חכמים גוזרין איסור, טעמם הוא משום הרחקה, ולענייננו, שאם יותר ליהנות מקרבנות פסולים, יבואו להחליף וליהנות מקרבנות כשרים, ויעברו על איסור מעילה.

ועתה, הרי רב גידל מדבר בלאחר זריקה, ואם כן, מה ראו על ככה לגזור, הרי בקרבנות קדשי קדשים כשרים אחרי זריקתם יצאו מידי מעילה, ולמה אסרו ליהנות מקרבן שדמה נזרק בפיגול? ומה בכך אם יחליף ויהנה מקרבן כשר? ובשלמא אם נאמר שפסול זה הוא מדאורייתא, הואיל ולא הותר לכהנים, ניחא, אך אם הוא גזירה מדרבנן, קשה למה גזרו?

68. בפירוש המיוחס לרש"י ובפירוש רבינו גרשום ורבינו אליקים מובא בשיטה מקובצת, מפרשים [ראה בדבריהם בהמשך ד"ה א"ל בזריקה], שרב גידל מדבר במי שפיגל בשחיטה ובזריקה, וכיון שהוא פיגול גמור, לכן אינה מוציאה מידי מעילה, אבל אם פיגל בשחיטה בלבד אינו פיגול גמור, והזריקה מוציאתו מידי מעילה. [ולפי פירוש זה יתורץ הקושיא בהערה הבאה].

אבל האחרונים, עיין קרן אורה, תמהים מאוד על פירוש זה, כי מבואר בהרבה משניות במסכת זבחים, שאף מי שפיגל בשחיטה בלבד, הריהו פיגול גמור [אלא שיכול "לקלקל" את

הפיגול במחשבת חוץ למקומו או שלא לשמה]. ולדוגמה: בזבחים כט.

ועוד מקשה הצאן קדשים, אם כן, למה הביא רב פפא ממרחק לחמו, ממשנה לגבי לחמי תודה, הרי היה יכול להקשות כן ממשנתנו שנאמר בה: שחטה חוץ לזמנה וכולי.

69. התוס' כתבו "דתרתי לא עבדי". ולכאורה כוונתם, ששני דברים אלו סותרים זה את זה, כלומר, אותה הזריקה המביאה לידי פיגול והפוסלת ומרחקת את הקרבן מקדושתו, אינה יכולה לקרב אותו להיות קרבן שהגיע ליעודו הניתר לכהנים ופקע ממנו איסור מעילה. והנה, לקמן בהמשך הסוגיא מקשים האמוראים על רב גידל מבריייתות. וממשמעות הסוגיא משמע שאינם רק מקשים, אלא חולקים עליו. וכן מבואר בתוס' כמה פעמים בסוגיא. ועיי' תוס' מנחות [מז ב ד"ה ולא].

וצריך לומר, שהחולקים על רב גידל, סוברים, כיון שהזריקה פועלת לקבוע את הפיגול, יש עליה "כח" ו"חשיבות" של זריקה גם לענין מעילה. ובהמשך הסוגיא יבואר. ועיי' בהערה 104, 107.

אבל, עדיין קשה, פשיטא! מה משמענו רב גידל? הלא משנה מפורשת היא במשנתנו בדברי רבי יהושע "ואיזו היא שלא היה לה שעת היתר לכהנים שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה".

ועוד קשה, איך חולקים עליו שאר האמוראים?

קושיא זו הקשה החפץ חיים בספרו ליקוטי הלכות. ותירץ, מהמשנה אין הכרח לדינו של רב

איתכיה רב פפא לאביי, רב פפא מביא משנה שנשנתה לענין לחמי תודה, להקשות על רב גידל (70).

המביא קרבן תודה מביא עמה ארבעים לחמים, עשרה מהם חלות לחם חמץ, עשר חלות מצות, עשרה ריקי מצות ועשר חלות מורככות. והבעלים נותנים לכהן לחם אחד

מכל מין לאכילת כהנים, והשאר נאכל לבעלים בקדושת קדשים קלים.

דרשו חכמים [מנחות עח ב] ממה שנאמר [ויקרא ז] "יקריב קרבנו על זבח", מלמד, שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח. כלומר (71): לחמי תודה משהוקדשו בפה, קדשו קדושת דמים, ונאסרים באכילה

גידל, ואפשר לפרש, שהמשנה מדברת לפני הזריקה, ובאה להשמיענו שלא נאמר שכמי שחנקו וכקדשים שמתו היוצאים מידי מעילה, לכן משמיענו המשנה שעדיין יש עליו דין מעילה, ואינו כמי שחנקו [כמבואר לעיל ב א], אבל, אין הכי נמי, אחרי שזרק את הדם, עדיין אפשר לומר שהזריקה מוציאתו מידי מעילה. לפיכך, מחדש רב גידל שאינו כן, והזריקה אינה מוציאה מידי מעילה. ושאר האמוראים חולקים עליו, כנ"ל.

ודבריו צריכים עיון כי לפי המבואר לעיל [הערה 20], סוברים התוס', שרבי יהושע במשנתנו בא לומר ולחדש שזריקת פיגול אינה מוציאה מידי מעילה, והוא, בעצם, דינו של רב גידל, ורבי יהושע אמר את "כללו" דוקא אחרי הזריקה, ושם מובא בשם הצאן קדשים שמדברי רבי יהושע מוכרח שמדובר אחרי הזריקה. ואי אפשר לומר כדברי הלכותי הלכות.

והדרא קושיא לדוכתא, מה משמיענו רב גידל, ואיך חולקים עליו שאר האמוראים? והאמת, שהתוס' בסוף הסוגיא הבאה [ו א ד"ה תא שמע] מתרצים קושיא זו בשם השר מקוצי, דאכן, רבי יהושע ודאי סובר כרב גידל, ולדבריו לא חידש רב גידל כלום [ועייין שם בהערה 153],

אלא שרבי שמעון בכרייתא [שם] חולק על רב יהושע. ושם מבארים התוס' שבהא גופא נחלקו האמוראים בסוגיתנו, שלדעת רב גידל

סובר רבי שמעון כרבי יהושע, ולדעת שאר האמוראים חולק רבי שמעון על רבי יהושע, וסובר שזריקת פיגול מוציאה מידי מעילה. ושם יבואר באריכות. ועייין לעיל [הערה 20] שגם דברי התנא קמא של משנתנו אפשר לפרש שמדובר לפני הזריקה.

70. עייין בהערה 107 בשם הברכת הזבח והצאן קדשים, הסוברים, שרב גידל מדבר דוקא באופן שפיגל בשחיטה ולא פיגל בזריקה, ועל כך חולקים עליו שאר האמוראים בהמשך הסוגיא, מפני שעתה בזריקה אינו מפגל. אבל אם מפגל רק בזריקה, ועד הזריקה לא פיגל, לא נחלקו שאר האמוראים, וכולי עלמא סוברים שהזריקה אינה מוציאה מידי פיגול. מפני שעתה בשעת הזריקה הוא מפגל, לא יכולה הזריקה הפגולה להוציא מידי מעילה.

ומדויק לשון התוס' [ד"ה אמר]: אם שחט בפיגול ואחר כך זרק סתם.

אבל הקרן אורה אינו מחלק בכך, וסובר שבכל אופן נחלקו על רב גידל.

ולדבריו, הטעם שהתוס' כתבו כן, הוא, משום שקושית רב פפא בהמשך הסוגיא היא מהמשנה במסכת מנחות, ושם מדובר באופן ששחט [קמץ] בפיגול וזרק [הקטיר הקומץ] סתם.

71. רש"י פסחים סג ב.

הילכך, ממשיכה המשנה: **שחטה**, את התודה, **עד שלא קרמו פניה בתנור, ואפילו קרמו כולן חוץ מלחם אחת מהן, לא קדש הלחם**, בקדושת הגוף, אף אותם הלחמים שקרמו פניהם.

אבל אם **שחטה**, במחשבת חוץ לזמנה או⁽⁷⁵⁾ חוץ למקומה, **קדש הלחם**, והוא לחם קודש פסול.

ומוכיח רב פפא: **אלמא**, מוכח מכך, שכשם שקדש הלחם בקדושת הגוף, למרות שהוא פיגול ונפסל הקרבן, כמו כן זריקת **פיגול**, **מיתתי לה**, יש לה כח, להביא לידי מעילה. דהיינו, שאם נאמר שזריקת פיגול אינה נחשבת לזריקה המביאה לידי קדושה, וכשפיכת מים בעלמא, אם כן, למה מביאה את הלחם ליקדש קדושת הגוף⁽⁷⁶⁾. וקשה על

ובהנאה. אבל עדיין לא קדשו קדושת הגוף. ואם נטמאו ייפדו ויוצאין לחולין. ואילו שחיטת הזבח מקדשתן בקדושת הגוף [קדושת קרבן] ונפסלים בכל דיני פסולי המוקדשין, כגון טומאה, נותר וכדומה. כי שחיטת הזבח מקדשת את לחמי התודה בקדושת הגוף.

ושנינו: **השוחט את התורה, לפניו בעזרה**⁽⁷²⁾, ולחמה נמצאים חוץ לחומה, של העזרה, **לא קדש את הלחם**, בקדושת הגוף, הואיל ובשעת שחיטה לא היה הלחם בתוך העזרה, ונאמר בתורה [שם] **"על זבח התודה חלות"**, ודרשינן **"על"** בסמוך⁽⁷³⁾.

עוד דרשו ממה שאמרה התורה **"על חלות לחם חמץ יקריב"**, מלמד שאין הלחם קדוש אלא אם כששחט את הזבח היה **"לחם"**, והוא כשקרמו פניו בתנור⁽⁷⁴⁾.

72. רש"י פסחים שם.

73. פירוש המיוחס לרש"י, והיא דעת ריש לקיש שם במסכת מנחות, וכן מפרש רש"י במסכת פסחים ועיין בתקנת עזרא.

74. גמרא ורש"י מנחות שם.

75. גירסת השיטה מקובצת.

76. כן פירשו התוס'. במשולב עם ביאור הקרן אורה.

אבל בפירוש רבינו גרשום והמיוחס לרש"י מפרשים, שרב פפא פירש את המשנה **"קדש הלחם"**, והזריקה מביאה את הלחם לידי מעילה, ככל קדשים קלים שמועלין בהם משעת זריקה, ואם נפרש כן, מבוארת קושיית רב פפא

בפשטות: איך אמר רב גידל שזריקת פיגול אינה מביאה קדשים קלים לידי מעילה, הלא שנינו בלחמי תודה שזריקת פיגול מקדשת את הלחם ומביאתו לידי מעילה.

והתוס' מקשים על פירוש זה, מפני שהם סוברים שאין מעילה כלל בלחמי תודה, דאינם **"מקדשי ה"**, ואף בקרבן תודה עצמו המעילה שישנה בו, היא רק באימורין, מפני שהם נקטרים על המזבח.

וכן בארבעה לחמים הניתנין לכהן, אין מעילה, ובכל הש"ס לא מצינו שיש בהם מעילה. ועוד, שאינם יותר קדושים מחזה ושוק הניתנין לכהנים שאין בהם מעילה, ואינם אלא מקדשי כהנים ולא **"קדשי ה"**.

וטענתם זו, באה לאפוקי מדברי רבינו האי [רבינו מאיר?] הסובר שהיות וניתנים לכהנים ואינם נאכלים לבעלים, לכן יש בהם דין מעילה.

רב גידל אמר רב!

אישתיק! אביי שתק, ולא השיב לו.

ומספרת הגמרא: **כי אתא, כשבא אביי**⁽⁷⁷⁾, לקמיה, לפני רבי אבא, ושאל קושיה זו על רב גידל מהמשנה של לחמי תודה, **אמר ליה, רב אבא: בזריקה.** כלומר, יש לחלק בין הנושאים.

הקדמה

לחמי תודה, קדושתם, קדושת הגוף היא, והיא חלה בשעת שחיטה, ובשעת שחיטה עדיין לא הוקבע הפיגול עד הזריקה, לפיכך הוקדש הלחם בשעת השחיטה. בניגוד לאיסור מעילה, שיציאתו בקדשי קדשים או הכנסתו בקדשים קלים, היא בשעת הזריקה. ואותה הזריקה הרי נעשתה בפיגול, והיא קבעה את הפיגול, הילכך סובר רב גידל שזריקה זו שנעשתה בפיגול אינה יכולה

להוציא קדשי קדשים מידי מעילה, ולהביא קדשים קלים לידי מעילה.

ומבואר מדברי רבי אבא, שאין הפיגול נקבע עד הזריקה. ואין בדברים אלו חידוש, ופשוט הוא, כמבואר, שדרשינן "כהרצאת כשר כן הרצאת פסול", ואם חשב בשעת שחיטה מחשבת שלא בזמנו, ובשעת זריקה חשב מחשבת שלא במקומו [או שלא לשמה בחטאת ופסח], אינו פיגול.

אלא, שלולא דברי רבי אבא, היינו סוברים שעד הזריקה אינו פיגול, רק לענין שהאוכלו [אף בתוך זמנו] אינו חייב כרת, אבל, מכל מקום, הוי פיגול ויש עליו "שם" פיגול. ובא רבי אבא לחדש ולומר שאינו פיגול "כלל", ולא חל עליו "שם" פיגול עד שזרק הדם⁽⁷⁸⁾,

ולכן תירץ, שלחמי תודה נתקדשו, על אף שהקרבת נשחט במחשבת פיגול, הואיל ועדיין אין הקרבן פיגול עד הזריקה. ועל

והתוס' מוכיחים מדין חזה ושוק שאף הניתנין לכהנים אין בהם מעילה.

על כן, מפרשים התוס' שקושית רב פפא היא על דרך ההשוואה, כלומר, כשם שזריקת פיגול מביאה את הלחם לידי קדושת הגוף, למרות שהזריקה מרחקת את הקרבן מקדושתו, כמו כן, תביא לידי מעילה.

77. פירוש המיוחס לרש"י. ובספר משנת רבי יעקב מבאר שרב פפא בא לפני רבי אבא, מפני שלא מסתבר שאביי יביא קושית תלמידו לפני רבי אבא.

ולקמן מגיה "אמר ליה רב אשי לרבי אבא", כלומר, אחרי שרבי אבא תירץ "בזריקה", התווכח עמו רב אשי [הקדמון].

ולא יתכן לגרוס: אמר ליה רב אשי לרבא,

מפני שביום שמת רבא נולד רב אשי, כמבואר במסכת קידושין [דף עב]. ועיין בהגהות הרש"ש והגיעב"ץ והרד"ל.

78. ראה הערה 34 ספיקת המשנה למלך, האם האוכל את הבשר בין השחיטה להזריקה חייב מלקות משום פיגול. ודעת האחיעזר שבספק זה נחלקו רבי אבא ורב אשי ושאר האמוראים בהמשך הסוגיא, ועל כך דנה הגמרא. אבל החזון איש [ליקוטים למסכת כריתות ס"ק י'] סובר, שלכולי עלמא חל איסור פיגול תיכף אחר השחיטה במחשבת פיגול, והאוכלו לוקה משום הלאו של פיגול.

וכן לכולי עלמא ישרף מיד, כדין פיגול, ולא צריך להשהותו עד שיפסל בפסול גמור של לינה ["עיבור צורה"],

חידוש זה של רבי אבא דנה הגמרא. ורב אשי מוכיח מדברי עולא, שחל "שם" פיגול תיכף אחר השחיטה.

קרנן מנחה טעון ארבע עבודות: קמיצה, מתן הקומץ בכלי, הולכה למזבח, והקטרת הקומץ על האישים.

ארבע עבודות הללו מקבילות לארבעת עבודות הדם שבזבח: קמיצה כנגד שחיטה, מתן הקומץ בכלי שרת כנגד קבלת הדם, הולכה כנגד הולכה, והקטרה כנגד זריקת הדם.

דיני פיגול לכל הלכותיו נאמרו במנחות כשם שנאמרו בזבחים. והאוכל מן המנחה

המפגולת [מלבד הקומץ] חייב כרת [אם חשב בשעת עבודתה] מחשבת חוץ לזמנו. ואם חישב בעת עבודתה מחשבת חוץ למקומו ענוש על אכילתה מלקות בלבד.

אמר ליה רב אשי לרבא: והא אמר עולא: קומץ פיגול, שפיגל בשעת קמיצה, שהעלה⁽⁷⁹⁾ לגבי מזבח, פקע פיגול ממנו⁽⁸⁰⁾. והטעם יבואר בהמשך.

ומהלשון "פקע פיגול" משמע, שכבר היה פיגול תיכף אחר הקמיצה אף קודם ההקטרה⁽⁸¹⁾ אלא שפקע ממנו.

וקמיצה, היינו שחיטה, היא העבודה במנחות המקבילה לשחיטה. הרי שעולא

אלא שנחלקו האמוראים, האם נחשב לפסול גמור. רבי אבא סובר שעד שלא הוקבע פיגול, ואין עדיין חיוב כרת, יש עליו פסול קלוש. ולכן, מחלק, בין שחיטת התורה בפיגול, שקידש הלחם, הואיל והפסול קלוש הוא, לבין זריקת פיגול, שאז הוקבע הפיגול לחיוב כרת [ושלא במקומו איתקש לשלא בזמנו, כמבואר בכמה מקומות במסכת זבחים] ולכן אינה מביאה קדשים קלים לידי מעילה [ואינה מוציאה קדשי קדשים מידי מעילה].

ורב אשי, אינו מחלק בכך, וסובר שמשעת שחיטה או קמיצה, מאחר שיש עליו "שם" ואיסור פיגול, והאוכלו ענוש מלקות, לכן פיגול גמור הוא. לפיכך הוכיח רב אשי, מכך ששחיטת פיגול מקדשת את הלחם, מוכח, שהוא הדין שזריקת פיגול תביא קדשים קלים לידי מעילה [ותוציא קדשי קדשים מידי מעילה], לאפוקי מדברי רב גידל.

ולסיכום: לדעת האחיעזר: נחלקו האמוראים כאן האם יש איסור פיגול לפני זריקת הדם. ולדעת החזון איש, ברור שיש איסור פיגול, אלא

שנחלקו האם פסול קלוש הוא, או פסול חמור. והמשך הסוגיא יתבאר לפי שתי דרכים אלו.

79. גירסת השיטה מקובצת.

80. הגמרא במסכת זבחים [מג א] מבארת דברי עולא, שפקע פיגול ממנו לענין שאם עלה לא ירד. ועוד יותר, שאף אם ירד, אם כבר משלה בו אש המזבח, יעלה. ואף שדין זה הוא בכל הזבחים [עיין הערה 58], מכל מקום, יש חידוש בדברי עולא. כי באיברי ואימורי קרבן, שכל אבר ואבר בפני עצמו הוא מחובר [יחידה אחת], לכן, אם משלה האש במקצתו ופקע מעל המזבח, יעלה, כאילו משלה האש בכולו. וזאת בניגוד לקומץ, העשוי מקמח, ואינו מחובר, הוה אמינא שאם משלה האש במקצתו, יעלה רק אותו מקצת שמשלה בו האש, ומשמיענו עולא, שכל הקומץ יעלה, כיון שפקע ממנו "שם" פיגול.

81. קרן אורה.

סובר שתיכף אחר הקמיצה או השחיטה במחשבת פיגול, חל "שם" פיגול עוד טרם ההעלאה על המזבח. וקשה על מה שאמר רבי אבא שאין ה"שם פיגול" חל עד הזריקה.

ומתצינן: אמר ליה רבא: האמת היא כדברי רבי אבא, שאין "שם" פיגול חל עד שעת זריקת הדם או שעת הקטרת הקומץ, וולכן אין זריקת פיגול מביאה לידי מעילה בקדשים קלים, כדברי רב גידל, ולכן קדשו הלחם].

ומה שאמר עולא, פקע פיגולו ממנו, רצונו לומר, שפקע ממנו איסורא דמייתי לידי פיגול, האיסור פיגול שהיה עתיד לחול בשעת ההקטרה.

א-ת ומקשינן: אפילו אם לא נדייק מהלשון של עולא "פקע פיגולו", מכל מקום, יש להוכיח מעצם הדין ומהטעם שנתן עולא לדבריו.

והא קתני עלה⁽⁸²⁾: אם אחרים מביא לידי פיגול הוא עצמו לא כל שכן? ! ומבארת שם הגמרא, שרצונו לומר: אם אינו מתקבל, היאך מביא אחרים לידי פיגול. כלומר הקומץ הוא ה"מתיר" את המנחה [מנחות הנאכלות, אסור לאוכלן עד הקטרת הקומץ, והקומץ "מתירה" לאכילת כהנים], וכדי שיקרא פיגול, בעינן "קרבן מתיריו",

ואם נאמר שלא פקע פיגול ממנו, וכשמעלהו על גבי המזבח היהו פיגול, אם כן, עפרא

בעלמא הוא! נמצא ש"מתיר" השיריים [שאר המנחה שנשתייר מן הקמיצה] לא קרב, ואיך הוא מביא את השיריים לידי פיגול!

מוכרח לומר, שאינו עפר בעלמא ויש עליו "שם קומץ", אלא שפקע פיגולו ממנו, וולכן, מותר להחזירן על גבי המזבח. אלו הם דברי עולא, בהסברת טעמו שפקע הפיגול מהקומץ.

ומדברים אלו מוכיחה הגמרא, שהפיגול חל משעת קמיצה [ובזבח משעת שחיטה], שלא כדברי רבי אבא,

כי בשלמא אם כבר חל הפיגול לפני ההעלאה למזבח, שיין לומר, שעתה עם ההעלאה "פקע" הפיגול שכבר היה לו, מסברתו של עולא, כמבואר,

אבל, אם כדברי רבי אבא, שהפיגול עדיין לא חל עד ההעלאה, אם כן, מהי הוכחת עולא שפקע הפיגול מן הקומץ, הרי עדיין אינו פיגול? ואינו עפרא בעלמא! -

ואף בלי סברת עולא, מבואר היטב למה נתפגלו השיריים: הואיל והקומץ לא נתפגל "קודם" התרת השיריים, אלא, ששעת ההקטרה שהיא שעת התרת השיריים בקרבן כשר, היא שעת הפיגול ["כהרצאת כשר כן הרצאת פסול"], ושניהם, הפיגול והיתר השיריים, חלים יחדיו. ומאחר שהוא פיגול, הילכך נתפגלו השיריים,

82. גירסת השיטה מקובצת.

דינו מקל וחומר כדרך התנאים, לכן אמרה הגמרא בסגנון זה. ומביא גירסא אחרת "והא עלה קאמר", כלומר, עולא עצמו אמר: אם אחרים וכולי".

וכתב: אף על גב שאינה ברייתא, אלא מאמר אמורא, ואין דרכה של הגמרא לומר "קתני" על דברי אמוראים, מכל מקום, כיון שעולא לומד